

Deju un kustību terapijas efektivitātes novērtējums pacientiem ar onkoloģiskām slimībām: sistemātisks pārskats

Sanita Silniece, Kristīne Mārtinsone

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ievads. Saslimšanai ar onkoloģiskām slimībām Latvijā ir tendence pieaugt, un kopš 2010. gada tā pārsniedz 11 000 jaunus gadījumus ik gadu, tā 2013. gadā onkoloģisko pacientu kopskaits jau sasniedza 74 647 (Slimību profilakses un kontroles centrs, 2014). Onkoloģiskās slimības un to ārstēšanas gaita rada pacientiem ne tikai fiziskas, bet arī emocionālas grūtības un sociālus ierobežojumus. Mūsdienīga pieeja pacientu ar onkoloģiskām saslimšanām veselības aprūpē ietver psihosociālu rehabilitāciju. Deju un kustību terapija (DKT) kā psihosociāls rehabilitācijas virziens ļauj pacientiem stiprināt personīgos resursus, kā arī ietekmē garīgo funkciju, aktivitātes, dalības, un personālo faktoru komponentes [Meekums, 2002].

Darba mērķis, materiāls un metodes. Pētījuma mērķis bija izveidot jauktas pieejas sistemātisko pārskatu ar metaanalīzi, apkopojot kvalitatīvus, kvantitatīvus un jauktu metožu pētījumus, lai novērtētu DKT efektivitāti, identificētu izmantotās DKT metodes un iegūtu pacientu ar onkoloģiskām saslimšanām subjektīvo novērtējumu terapijai. Darba gaitā tika veikta pētījumu meklēšana *MEDLINE*, *CENTRAL*, *PsycINFO*, *EBSCO*, *ScienceDirect*, *Scopus* datu bāzēs, kā arī lietota “rokas meklēšanas” metode. Pētījumu metodoloģiskās kvalitātes izvērtēšanai tika izmantots Jauktu metožu novērtēšanas instruments (JMNI) *Mixed Methods Appraisal Tool* (MMAT) – *Version* 2011. Sistemātiskajā pārskatā tika iekļauti 12 pētījumi ar kopējo dalībnieku skaitu 400, no kuriem četri atbilda kvaziekspertimentālam vai kontrolēti nejausīnātam pētījuma (NKP) dizainam, pētījumu dalībnieku skaits – 142. Izmantojot programmu *RevMan* tika veikta metaanalīze ķermeņa tēla rādītāju izmaiņām, apvienojot četru un divu pētījumu rezultātus. Kā metode izvēlēta standartizēta vidējo vērtību starpības (*Standardized Mean Differences* (SMD)) metode, ar ticamības intervālu (*confidence intervāls* (CI)) 95%, ņemot vērā gan statistisko heterogenitātes novērtējumu (I^2), gan saturisko DKT pētījumu nevienādīgumu, izvēlēts bija nejausī efekta modelis (*Random Effects Models*).

Rezultāti. Izmantojot standartizēto vidējo vērtību nejausī efekta analīzes modeli, tika konstatēti šādi ķermeņa tēla rādītāju kopējā efekta *Z* lielumi eksperimentālajai (DKT) grupai salīdzinājumā ar kontroles grupu: apvienojot četrus pētījumus: $Z = 1,55$ ($p = 0,12$); apvienojot divus pētījumus (DKT programma saturiski bija virzīta uz ķermeņa tēla rādītāju izmaiņu nodrošināšanu): $Z = 2,05$ ($p = 0,04$). Individuālu pētījumu rezultāti uzrāda DKT pozitīvu ietekmi uz dzīves kvalitātes, noguruma, vitalitātes un somatizācijas rādītāju uzlabošanu. Nav gūti statistiski nozīmīgi pierādījumi par pozitīvu efektu uz distresa un garastāvokļa rādītājiem, lai arī pacientu subjektīvais viedoklis uzrāda ietekmi uz šiem faktoriem. DKT programmas saturs veidots, ietverot garīgo funkciju, aktivitātes, dalības un personālo faktoru komponentes. Pētījumu dalībnieku subjektīvais DKT rezultātu novērtējums no septiņiem pētījumiem galvenokārt saturēja apgalvojumus, ka ir stiprināta emocionālā ekspresija, pašvērtība/pašapziņa, sociālie kontakti grupā, personības izaugsme, paaugstināta vitalitāte, pieaugusi emocionāla līdzsvarotība un ķermeniska apzinātība.

Secinājumi. Pētījuma rezultāti rāda, ka DKT ir efektīvi lietojama ķermeņa tēla rādītāju uzlabošanai sievietēm ar krūts vēzi, ja DKT terapeitiskais plāns ir saturiski orientēts uz šo mērķi, un pozitīvi ietekmē dzīves kvalitātes, noguruma, vitalitātes un somatizācijas rādītājus. Būtu nepieciešami tālāki pētījumi ar lielāku dalībnieku skaitu un kontrolētu nejausīnātu pētījuma dizainu, lai uzlabotu jau esošo DKT pierādījumu pamatotību un lietojamību, kā arī pētītu DKT lietojumu citām onkoloģisko pacientu grupām.